

Ivo Andrić

Visat núm. 9
(abril 2010)
per Pau Bori

Ivo Andrić (1892-1975), Premi Nobel de literatura el 1961, és considerat l'escriptor iugoslau més important del segle XX. A través de la història i dels personatges de la seva Bòsnia natal, Andrić universalitza sobre els comportaments i els sentiments més profunds de l'ésser humà. Dins els seus llibres, els fets històrics i les anècdotes dels Balcans es converteixen en llegenda, mite i, en definitiva, en art.

La literatura d'Andrić és fruit de l'atmosfera prevalent a l'Europa central al tombant dels segles XIX i XX. Bòsnia era aleshores una terra fronterera entre els imperis otomà i austrohongarès, un país on Orient i Occident s'entremesclaven com en cap altre lloc d'Europa. Els turcs convivien amb eslaus musulmans, ortodoxos i catòlics, jueus sefardites i les comunitats gitanes. Aquesta diversitat cultural es troba en el cor de tota la seva obra.

Andrić sentia una gran curiositat per comprendre «l'enigma humà» i va dedicar la seva obra als mecanismes de l'home per conèixer amb la diferència, odiar o estimar.

L'únic llibre d'Andrić traduït a la nostra llengua, *El pont sobre el Drina*, es va publicar per primera vegada el 1994, coincidint amb la darrera guerra a Bòsnia i Hercegovina. L'editorial catalana presentava la novel·la com una eina «imprescindible per comprendre la tragèdia dels Balcans». En efecte, l'obra d'Andrić pot ser un excel·lent instrument per donar una mica de llum a la complexitat i a les turbulències històriques dels Balcans, però no d'una manera explícita o propagandística, sinó a través de la força mitificadora del seu univers literari. És més, Andrić és un d'aquests grans creadors que s'avança al seu temps i, en certa manera, ja va anunciar el drama que viuria Bòsnia a final del segle passat.

Ivo Andrić va néixer a Travnik, en una família molt humil d'origen serbi. La seva infància va transcórrer a Višegrad, la vila bosniana on anys més tard situaria *El pont sobre el Drina*. De jove va simpatitzar amb el moviment revolucionari i nacionalista Mlada Bosna, un activista del qual —Gavrilo Princip— assassinaria l'arxiduc Francesc Ferran d'Àustria el 1914 a Sarajevo, fet que provocaria l'esclat de la Primera Guerra Mundial. Andrić va ser detingut per la policia austríaca i passaria tres anys en diferents presidis. Acabada la guerra, l'escriptor començaria una dilatada carrera diplomàtica que el duria a Buscarest, Trieste, Graz, Madrid, Marsella, Gènova i, finalment, el 1939 a Berlín.

«Trilogia de Bòsnia»

Enutjat pel pacte de Iugoslàvia amb l'Alemanya nazi, Andrić va dimitir del càrrec d'ambaixador a Berlín i retornà a Belgrad just uns dies després del bombardeig nazi sobre la ciutat. Passaria els tres propers anys de guerra en un pis de la capital, lliurat en cos i ànima a l'escriptura. Va ser en aquesta època quan va compondre l'aclamada «Trilogia de Bòsnia», formada per les novel·les *Crònica de*

Travnik, *El pont sobre el Drina* i *La senyoreta*, totes tres publicades el 1945. Amb l'arribada dels comunistes al poder, Andrić recuperà un paper actiu en la vida política i intel·lectual de Iugoslàvia. Morí a Belgrad el 1975, després d'una llarga malaltia.

La seva obra ha estat traduïda a més de cinquanta idiomes. A banda de la «Trilogia de Bòsnia», cal destacar també la novel·la *El pati maleït*; les narracions *El viatge d'Alija Djerzelez*, *El pont sobre el Žepa*, *Els temps d'Anika*, *La història de l'elefant del visir*, *Cafè Titànic*; i l'assaig *Conversa amb Goya*.